Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Braşovŭ, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seria 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEĬ.

ANULU LVI.

„Gazeta" ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
a administraţiune, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplaru 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 83. Braşovŭ, Vinerĭ, 16 (28) Aprilie 1893.

Braşovŭ, 14 Aprilie v.

Érăşi s'a încinsŭ în dieta unguréscă o mică discusiune asupra cestiunei naţionalităţilorŭ. De astădată este meritulŭ Sĕcuiului ardeleanŭ Bartha Miklos de-a o fi provocatŭ.

Bartha este şi kossuthistŭ. Intr'ênsulŭ se unesce dér ura, ce o nutrescŭ şoviniştii maghiarĭ ardelenĭ în contra desvoltărei elementului românescŭ, cu nerăbdarea, ce stăpânesce pe agitatorii estremĭ ai ideei de maghiarisare de câte-orĭ li-se înfăţişéză marele pedecĭ, ce le întâmpină realisarea planurilorŭ lorŭ nebune.

Din când în când, aceştĭ estremĭ agitatorĭ ai maghiarisărei îşĭ vĕrsă oftulŭ prin câte-unŭ discursŭ plinŭ de ură şi de contraḑicerile cele mai flagrante.

Aşa a făcutŭ şi Bartha Miklos în şedinţa dietei dela 25 a l. c., jăluindu-se asupra politicei guvernelorŭ unguresci, carĭ—ḑise elŭ, — n'au făcutŭ nimicŭ în 26 de anĭ încóce spre a întemeia aicĭ unŭ „statŭ naţionalŭ" şi „democraticŭ".

Bătĕtorŭ la ochĭ este, că sub „statulŭ naţionalŭ" Bartha înţelege acele nisuinţe, carĭ după elŭ au de scopŭ maghiarisarea cu orĭ ce preţŭ a popórelorŭ nemaghiare şi cu deosebire a Românilorŭ. Ceea ce înţelege sub „statulŭ democraticŭ" nu ne spune, dér resultă din vorbele lui, că are în vedere acelaşŭ liberalismŭ, care servesce de 26 de anĭ ca mască a uneltirilorŭ forţei brutale.

Nu-i mulţumitŭ Sĕcuiulŭ nostru cu mersulŭ lucrurilorŭ; pré îi suntŭ mânile legate regimului unguresc, pré multŭ trebue sĕ ţină sémă de Austria şi de legăturile dualistice, şi din causa acésta n'are destulă autoritate şi putere de-a sĕvîrşi fără milă opera maghiarisărei, lovindŭ în drépta şi'n stânga. Guvernulŭ maghiarŭ nu urmăresce o politică destulŭ de sistematică în contra naţionalităţilorŭ, pré îşĭ perde vremea cu mĕrunţişurĭ şi nu scie sĕ afle odată modalitatea, de a le toca în capŭ şi a face aşa sfîrşitŭ tuturorŭ nisuinţelorŭ de sine stătătóre naţionale ale popórelorŭ nemaghiare, carĭ nisuinţe pentru elŭ (Bartha) suntŭ o „epidemiă morală".

Aşa înţelege deputatulŭ sĕcuiu democratisarea statului ungarŭ şi prefacerea lui într'unŭ statŭ naţionalŭ. Elŭ impută regimului, că nu scie afla mijlócele de lipsă în contra naţionalităţilorŭ, puţinŭ îlŭ importă însĕ, de ce natură au sĕ fiă aceste mijlóce, căcĭ bine scie, că democratice nu potŭ sĕ fiă, ci numai despotice.

Lucru firescŭ, că în asemenĭ împrejurărĭ Bartha nu-i mulţămitŭ cu mĕsurile legislative, ce se iau pe tĕrêmŭ naţionalŭ şi bisericescŭ în contra nóstră, ci vrea mai multŭ: vrea sĕ fimŭ strivițĭ numai decâtŭ, — dorinţă, ce-o îmbracă în cuvintele: „sĕ-i facemŭ pe Valahĭ patrioţĭ".

Cum sĕ se pótă întêmpla lucrulŭ acesta aşa numai în grabă, cum ai da din pălmĭ, se'nţelege, că Bartha nu o scie spune. Ajunge, că a adusŭ érăşi în discusiune imposibila problemă a maghiarisărei, care ţine înlănţuită tótă cugetarea şoviniştilorŭ. A dobênditŭ şi aceea, ca din sinulŭ partidei guvernului sĕ se facă nouĕ asigurărĭ, că scopulŭ este îndreptatŭ spre nimicirea orĭ cărei mişcărĭ naţionale în sinulŭ popórelorŭ nemaghiare.

Nu era însĕ lipsă de aceste asigurărĭ, căcĭ scimŭ noi fórte bine, sciu Maghiarii şi scie tótă lumea, că de 26 de anĭ numai în direcţia acésta se lucréză.

La părere, cei dela putere au progresatŭ multŭ în acéstă lucrare de distrugere. Dér decă ei socotescŭ, că printr'ênsa s'a întăritŭ maghiarismulŭ, se înşélă amarŭ. Nu slăbiciunea politicilorŭ ungurĭ faţă cu pretinsele agitaţiunĭ ale naţionalităţilorŭ, cum ḑice Ugron, soţulŭ lui Barha, ci lipsa totală de prevedere şi de înţelepciune politică este, care va face, ca odată Ungurii sĕ se căéscă amarŭ.

Acéstă presimţire o are dealtmintrelea Ugron însuşĭ, când ḑice: „trebue sĕ ne câştigămŭ iubirea naţionalităţilorŭ prin aceea, că o vomŭ rupe cu politica tradiţională austriacă şi că nu vomŭ mai apăré ca asupritorĭ ai popórelorŭ şi ai libertăţilorŭ, ci pretutindenĭ numai ca ocrotitorĭ ai lorŭ".

Ce de vorbăriă sécă pentru a acoperi celŭ mai miserabilŭ despotismŭ alŭ veacului!

Cestiunea naţionalităţilorŭ în dieta ungară.

In şedinţa dela 25 Aprilie a dietei unguresci, s'a ivitŭ o strajnică discuţiune asupra *cestiunei naţionalităţilorŭ* şi mai alesŭ asupra *cestiunei române*. Primulŭ vorbitorŭ a fostŭ deputatulŭ kossuthistŭ:

Bartha Miklos: Elŭ imparte viéţa politică a Maghiarilorŭ, în timpulŭ celorŭ 26 de anĭ din urmă, în trei epoce deosebite. Prima a fostŭ epoca împăciuirilorŭ, când Ungurii s'au împăcatŭ cu coróna, s'au împăcatŭ cu provinciile de dincolo de Laita, s'au împăcatŭ cu egala îndreptăţire (sic), care a avutŭ de consecenţă emanciparea Jidanilorŭ şi legea de naţionalitate. A doua epocă a fostŭ epoca lui Tisza, în care valórea morală a individului s'a distrusŭ prin corupţiunĭ, s'a distrusŭ vaḑa parlamentarismului, s'au distrusŭ tradiţiile şi aspiraţiunile seculare ale „naţiunei".

A treia epocă se începe cu retragerea cabinetului Tisza; viitorulŭ o va numi pe acésta: epoca reformelorŭ neisprăvite. Fiă-care seculŭ şi-a avutŭ idea sa predominantă; idea seculului de faţă este formarea şi constituirea statelorŭ naţionale. Acéstă ideiă a produsŭ unitatea italiană, ea a creatŭ unitatea germană, ea a înfiinţatŭ regatulŭ grecescŭ, ea a creatŭ independenţa Belgiei, României, Serbiei şi totŭ ea produce totŭ în momentulŭ de faţă independenţa Bulgariei.

Numai noi, Maghiarii, nu ne-amŭ plecatŭ spiritului timpului. Noi n'amŭ făcutŭ nimicŭ pentru crearea statului *germanŭ*. (Vii aprobărĭ în stânga şi stânga estremă). A vorbi de unŭ statŭ maghiarŭ ar fi amăgire de sine, deórece Ungaria nu are atributele unui statŭ independentŭ şi înafară ea se presentă astfeliu, ca şi cum sânta corónă ungară s'ar fi contopitŭ în coróna împĕrătéscă austriacă. Vorbitorulŭ crede, că ar fi sositŭ timpulŭ sĕ céră unŭ rĕspunsŭ seriosŭ la întrebarea: care este óre legea, prin care se permite armatei din Ungaria, ca în loculŭ limbei unguresci se folosésca ca limbă oficiósă limba germană? Şi care este legea, prin care Ungaria se subordinéză Austriei? (Vii aprobărĭ în stânga şi stânga estremă).

Cetăţenii Ungariei, fără deosebire de rasă şi religiune, constituescŭ naţiunea politică maghiară unitară. Aşa o decretéză acésta legea de naţionalităţĭ; acéstă lege încă nu este esecutată. Vedemŭ o rassă maghiară, care eserciază hegemonia în ţéră, dér naţiunea politică maghiară nu o vedemŭ. In timpulŭ luptelorŭ pentru libertate, Valahii încă au alergatŭ la arme, dér nu pentru a-şĭ apĕra patria lorŭ, ci cei mai mulţĭ în contra patriei, ér mai târḑiu, în epoca absolutismului, pe ei i-amŭ vĕḑutŭ înrolaţĭ în tabĕra contrarilorŭ noştri, şi totŭ acolo îi vedemŭ şi astăḑĭ, séu în Viena mergêndŭ cu o deputaţiune la împăratulŭ (Adevĕratŭ! Aşa este! în stânga estremă), séu în tótă lumea cultă dinafară, presentându-se prin câte-unŭ memorandŭ: cu unŭ cuvêntŭ, pe ei îi găsimŭ în totŭ loculŭ, unde dau de inimicĭ de ai Ungariei (Adevĕratŭ! Aşa este! în stânga estremă).

FOELETONULU „GAZ TRANS."

Impresii de călĕtoriă.

(Urmare).

Pentru ca curiositatea şi neastêmpĕrulŭ meu sĕ fiă pe deplinŭ satisfacutŭ, trebuia sĕ vĕdŭ neapĕratŭ cetăţuia, căcĭ acésta a fostŭ principalulŭ mobilŭ ce mĕ hotărîse a visita Sucéva. Suntŭ momente, când omulŭ numai la auḑulŭ rostirei numelorŭ de gloriă străbună şi încă sĕ entusiasméză; dér vĕḑêndu-le în fiinţă,... cine ar puté rĕmâné rece? Dér au trecutŭ frumósele timpurĭ de gloriă şi mărire, aducĕtóre aminte de atâtea fapte măreţe, şi astăḑĭ n'au mai rĕmasŭ, decâtŭ numai murĭ ruinaţĭ, pe carĭ muşchiulŭ cresce cu îmbelşugare, au rĕmasŭ numai aceste ziduri, ca o ultimă şi vecĭnică amintire despre gloria străbună desăşurată în alŭ lorŭ cercuitŭ. Pietrile, carĭ formézā zidulŭ, suntŭ cioplite în forma unorŭ marĭ cuburĭ, puse una peste alta şi prinse la mijlocŭ cu cimentŭ.

Sórele era aprópe de sfinţitŭ. Palidele raḑe îşĭ mai trimiteau încă odată salutulŭ lorŭ vechilorŭ zidirĭ, pentru-ca a doua ḑi, apărândŭ din nou la orisontŭ, sĕ pótă spune acestorŭ mute ruine, că naţiunea română a putută şi póte sĕ aibă în a sa viaţă ḑile de îngenunchiare şi suferinţă, nu-i este permisŭ însĕ sĕ desnădăjduiéscă, ci cu mai mare ardóre sĕ şi strîngă rêndurile, sĕ lucreze din rĕsputerĭ pentru ḑiua, în care toţĭ fiiĭ sĕi vorŭ avea fericirea de a se vedea reuniţĭ sub unŭ singurŭ sceptru.

Inoptase. Abia acum treḑitŭ din plăcutele mele meditaţiunĭ, mĕ hotărîi sĕ reîntorcŭ în oraşŭ. Viaţa în Suceava este fórte ieftină. Prăvăliile suntŭ marĭ şi fórte bine asortate; articolele de manufacturĭ ieftine. Birjele în schimbŭ suntŭ fórte scumpe şi próste, ér caii leneşĭ şi greoi, nicĭ pe departe nu se potŭ compara cu caii cei sprintenĭ şi iuţĭ moldovenescĭ. De altfelŭ oraşulŭ privitŭ în ensembleulŭ sĕu, presintă ceva tăcutŭ şi monotonŭ, ca tóte oraşele, unde jidovimea a prinsŭ întinse şi adêncĭ rădĕcinĭ. A doua ḑi la 1 óră după améḑĭ am plecatŭ din Sucéva, după o petrecere de 2 ḑile, spre Iţcanĭ, pentru a-mĭ continua călĕtoria mai departe. Iată-mĕ sŭ în sfêrţitŭ instalatŭ în cupeu, aşteptândŭ cu neastêmpĕrŭ césulŭ plecării. In acelaşĭ compartimentŭ cu mine se găsea unŭ funcţionarŭ dela judecătoriă unŭ Némţŭ cu mutră respingĕtóre şi buftită de grăsime, şi o damă plăcută, simpatică şi vióiă vorbindŭ perfectŭ românesce, care călĕtoria ca şi mine până la Câmpulungŭ.

Dama mea era însoţită de o servitóre, ce adusese în cupeu o coşarcă plină cu de a le mâncărei. Conversaţia începută între aceste două femei se făcea când românesce, când leşesce (polonesce), ceea ce mĕ făcea a conchide, că séu una séu alta dintre ele trebuia sĕ aparţină acestei naţiunĭ şi mĕ pusei cu tot din adinsulŭ a ispiti şi a face observaţiunile mele particulare. Nimicŭ mai plăcutŭ pentru omulŭ ce voiajază, decâtŭ a avé tovaroşĭ veselĭ-glumeţĭ şi de spiritŭ. Ţi-se pare, că chiar şi uniformitatea şi monotonia peisagiilorŭ devine atuncĭ mai suportabilă, ér asperităţile călĕtoriei le poţĭ suporta cu mai multă uşurătate. Şi érăşĭ, vai de omulŭ veselŭ din fire, când ajunge sĕ călĕtorésca în societatea unorŭ ómenĭ tăcuţĭ şi morocănoşĭ, atuncĭ par' că orĭ câtŭ de pitorescĭ ar fi regiunile străbătute, pierdŭ celŭ puţinŭ 50 la sută din sublimitatea lorŭ încântătóre.

Personagele din compartimentulŭ meu de voiajŭ întruneau d'opotrivă şi a-avantagele şi desavantagele mai susŭ indicate; căcĭ pe câtŭ de insuportabilă şi respingĕtóre era mutra Némţului, aşeḑatŭ vis-a-vis de mine, pe atâtŭ de veselă şi simpatică era figura damei de lângă dênsulŭ. Ş'apoi sĕ mai ḑicĭ, că lumea acésta nu se alcătuesce numai din contraste?

Dér étă-ne ajunşĭ la Hatna, prima gară dela Sucéva spre Câmpu-lungŭ. Acéstă staţiune, cu tótă micimea ei, reunesce în salele şi revirulŭ sĕu o mare afluenţă de ómenĭ, şi acéstă neobicĭnuită afluenţă, după cum m'am informatŭ mai în urmă, se esplică prin faptulŭ, că a doua ḑi séra se începea marele iarmarocŭ de vară dela Sucéva. Regretaiu multŭ, că nu am rĕmasŭ în Sucéva şi pe ḑiua următóre; aşĭ fi avutŭ celŭ puţinŭ rara ocasiă de a vedé desfăşurându-se înaintea ochilorŭ mei întrégă po-